

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра теорії літератури та зарубіжної літератури

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

підготовки першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 014 Середня освіта

предметної спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література)

спеціалізації 014.022 Німецька мова і література

освітньо-професійної програми

Середня освіта. Німецька та англійська мови. Зарубіжна література

Частина 5

Луцьк 2024

Силабус освітнього компонента «Зарубіжна література» підготовки першого бакалаврського рівня галузі знань 01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА, спеціальності 014 *Середня освіта*, предметної спеціальності 014.02 *Середня освіта (Мова та зарубіжна література)*, спеціалізації 014.022 *Німецька мова та зарубіжна література*, за освітньо-професійною програмою СЕРЕДНЯ ОСВІТА. НІМЕЦЬКА ТА АНГЛІЙСЬКА МОВИ. ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА денної форми навчання.

Розробник:

Колошук Н. Г., професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури, доктор філологічних наук, професор

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми: доц. Белих О. М.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури.

Протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Завідувач кафедри:

проф. Романов С. М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчального компонента
Денна форма навчання	01 Освіта / Педагогіка, 014 Середня освіта (Німецька мова та зарубіжна література) Середня освіта. Німецька та англійська мови. Зарубіжна література Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Нормативна
Кількість годин / кредитів: <i>90 / 3 кредити</i>		Рік навчання: <i>4</i> Семестр: <i>I</i>
ІНДЗ: немає		Лекції: <i>20 / 6 год.</i>
		Практичні (семінарські): <i>40 / 10 год.</i>
		Консультації: <i>4 / 8 год.</i>
		Самостійна робота: <i>26 / 66 год.</i>
Мова навчання: <i>українська</i>		Форма контролю: <i>екзамен</i>

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я, по батькові: *Колошук Надія Георгіївна*

Науковий ступінь: *доктор філологічних наук*

Вчене звання: *професор*

Посада: *професор кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури*

Контактна інформація: *телефон +380639927451, +380676498763; електронна адреса:*

n_koloshuk@ukr.net, Nadiya.Koloshuk@vnu.edu.ua

Дні занять: див. <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу. Силабус освітнього компонента «Зарубіжна література (ч. 5)» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів у галузі знань **01 Освіта / Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта**, предметної спеціальності **014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література)**, спеціалізації **014.022 Німецька мова та зарубіжна література**. Освітній компонент призначений для здобувачів освіти IV курсу факультету іноземної філології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Предмет вивчення – сутнісні риси літературного процесу модерної доби на межі XIX – першої половини XX ст. та у першій половині XX ст. у країнах Європи та Північної Америки. Ідеться про ідейно-тематичні аспекти та поетику найпоказовіших творів зарубіжної літератури у цей період. Основний **об'єкт вивчення** – тяглість літературного процесу від реалістичного періоду XIX ст. до Другої світової війни, формування та розвиток модерних напрямів, творчість знакових представників літературного процесу, аналіз їхніх творів у загальному культурно-філософському та національному контекстах, жанрово-стильові риси творів, основні тенденції образотворення в тогочасній художній літературі та індивідуальні авторські стилі, виявлені у творах конкретних письменників (Р. М. Рільке, поетів-експресіоністів, Т. С. Еліота, Дж. Джойса, В. Вулф, прозаїків «утраченого покоління», Ф. Кафки, Я. Гашека, К. Чапека, Ю. О'Ніла, В. Фолкнера, поетів американського «поетичного відродження», Л. Піранделло, Ф. Гарсії Лорки, Ю. Тувіма, З. Налковської, Б. Шульца, А. Камю, Ж. П. Сартра, А. де Сент-Екзюпері, Дж. Орвелла та ін.).

Навчальний курс має практичне спрямування – розвивати навички аналізу текстів, спираючись на контекст культурно-історичної епохи. Програма розроблена з урахуванням нових підходів до вивчення зарубіжної літератури XX ст. і з метою охопити найбільш повний обсяг літературного матеріалу, який вивчається в сучасній школі.

2. Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни): ОК «Вступ до літературознавства», ОК «Зарубіжна література» (попередні частини).

Постреквізити (дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються в процесі вивчення цієї дисципліни). Дисципліна потрібна для подальшого вивчення завершальної частини ОК 14 «Зарубіжна література», а також ОК «Методика навчання зарубіжної літератури», «Курсова робота з фаху».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни. Основна **мета** – ознайомити здобувачів вищої освіти з головними тенденціями, напрямками розвитку світової літератури в добу декадансу (кінець XIX – початок XX ст.) та міжвоєнний період (1918-1945), із найпомітнішими явищами національних літератур у різних культурних регіонах, які справили значний вплив на сучасний літературний процес, – передусім із явищами літератури Модернізму, котрі визначили обличчя культури у XX ст. **Головне завдання** – формувати уявлення про розмаїтість світового літературного процесу у XX ст., про його динаміку, національну своєрідність та творчу індивідуальність яскравих митців. **Завданнями курсу** передбачено: засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань, фактичних відомостей з історії світової літератури, аналіз ідейно-художніх, поетикально-стильових особливостей літературних творів XX ст., а також вироблення навиків текстуального аналізу з урахуванням світового контексту літературного явища.

У процесі вивчення освітнього компонента використовуються такі **методи**:

- пояснювально-ілюстративний та репродуктивний (лекція, розповідь, пояснення, консультація, робота з посібником, словниками, картинами, схемами, демонстрація, складання плану, виконання практичних завдань);
- проблемно-пошуковий (метод проблемного викладу, розв'язання проблемних ситуацій, евристична бесіда, дослідження, спостереження, узагальнення, синтез, аналіз, порівняння, зіставлення, структурування, робота з науковою літературою);
- комунікативно-творчий з елементами інтерактивного навчання (вирішення творчих завдань; спільне розв'язання проблем, робота в парах, робота в групах, мозкова атака, дебати, дискусія, ситуаційний аналіз).

Результати навчання (Компетентності).

По закінченню освітнього компонента у здобувачів освіти будуть сформованими такі **загальні та фахові компетентності**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з філології та наук про освіту, педагогіки, психології, теорії та методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури і характеризується комплексністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття, емоції, потреби та емоційні стани інших учасників освітнього процесу; визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхній психоемоційний стан; використовувати стратегії роботи, які сприяють розвитку позитивної самооцінки та я-ідентичності здобувачів; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Фахові компетенції:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання здобувачів освіти державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК4. Здатність формувати і розвивати у здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти, засобами англійської, другої іноземної мов та зарубіжної літератури та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісні ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК 10. Здатність застосовувати досягнення сучасної методичної і філологічної наук, освітніх концепцій у процесі навчання іноземної мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти.

ФК 11. Здатність проєктувати педагогічну діяльність, володіти предметно-методичною компетентністю для планування і проведення занять з іноземної мови та зарубіжної літератури.

ФК 15. Здатність виявляти закономірності літературного процесу, визначати специфіку і значення художніх концепцій і літературних творів у контексті суспільно-літературної ситуації, літературної критики і культурної епохи; давати оцінку художнього твору; визначати роль системи образів, сюжету, композиції та засобів виразності в їх поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора.

Програмні результати навчання:

ПРН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості здобувачів освіти.

ПРН2. Демонструє вміння навчати здобувачів освіти державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

ПРН3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання здобувачів освіти на основі компетентнісного підходу з урахуванням їхніх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

ПРН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей здобувачів освіти; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

ПРН5. Вибирає відповідні форми та методи виховання здобувачів освіти на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ПРН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

ПРН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПРН 14. Застосовує на практиці знання про лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи навчання іноземної мови і зарубіжної літератури та шляхи формування компетентностей здобувачів освіти.

ПРН 18. Уміє здійснювати міжкультурну комунікацію і долати міжкультурні бар'єри на основі знання особливостей, цінностей, властивих культурам країн мов, що вивчаються, а також знання світоглядних засад, ментальних особливостей та онтологічних характеристик української культури.

ПРН 19. Характеризує тенденції, етапи і особливості літературного процесу країн у різні епохи, визначає світоглядно-естетичну специфіку літературних течій і напрямів; аналізує твір за його ознаками і в контексті епохи, називає жанрові особливості твору, оперуючи термінологією.

ПРН 23. Уміє критично опрацьовувати джерела і здійснювати самостійний науковий пошук, у тому числі і з використанням емпіричних методів.

Soft skills:

- здатність логічно і критично мислити, самостійно ухвалювати рішення;
- креативність;
- вміння працювати в команді;
- навички комунікації, вміння виступати перед аудиторією, брати на себе лідерство;
- здатність управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань).

5. Структура освітнього компонента (денна форма навчання)

[illegible]

Тема 14. Література «втраченого покоління». Тема першої світової війни у літературі. А. Барбюс, роман «Вогонь». Е. М. Ремарк, роман «На західному фронті без змін».	8	2	2	2	-	3
Тема 15. Ф. Кафка та сучасна йому модерна література. Формування світогляду митця і його відображення в новелах та романах.	2	2	-	-	-	5
Тема 16. Дж. Джойс та його роман «Улісс» у контексті модернізму. Література «потoku свідомості».	3	2	-	-	1	5
Тема 17. Новелістика Дж. Джойса та формування техніки «потoku свідомості» (збірка «Дублінці» та новела «Джакомо Джойс»).	2	-	2	-	-	2
Тема 18. Сатиричний роман у чеській літературі міжвоєнного часу (Я. Гашек, «Пригоди бравого вояка Швейка» – К. Чапек, «Війна з саламандрами»).	8	-	4	4	-	8
Тема 19. Американська психологічна проза у першій половині XX ст. Ідейні й естетичні пошуки Ш. Андерсона, Т. Драйзера, Д. Дос Пассоса, Ф. С. Фіцджеральда, Е. Гемінгвея, Д. Стейнбека.	2	2	-	-	-	5
Тема 20. Американська психологічна новела у першій половині XX ст. Еволюція малої прози від О. Генрі до Ш. Андерсона, Е. Гемінгвея, В. Фолкнера.	3	-	2	-	1	2
Тема 21. Французька модерна проза міжвоєнного періоду. Творчість М. Пруста, Ф. Моріака, А. Жіда.	-	-	-	-	-	5
Тема 22. Польська проза у першій половині XX ст.: модерністські тенденції та реалістичні традиції: Я. Івашкевич, З. Налковська, В. Гомбрович.	1	-	-	-	1	4
Тема 23. Польська проза у міжвоєнний період XX ст. Доля і творчість Б. Шульца.	-	-	-	-	-	4
Тема 24. Лірична проза А. де Сент-Екзюпері («Планета людей»).	3	-	2	1	-	2
Тема 25. Екзистенціалізм у літературі Франції. Творчість Ж. П. Сартра.	-	-	-	-	-	4
Тема 26. Філософський екзистенціалістський роман: А. Камю, «Чужий».	3	-	2	1	-	2
Тема 27. Роман Дж. Орвелла «1984»: антиутопія чи сатира? Актуальність антиутопії.	3	-	2	1	-	3
Тема 28. В. Вулф та «проза потоку свідомості».	6	2	2	2	-	4
Тема 29. Роман Г. Гессе «Гра в бісер» як метафора ролі мистецтва й духовної місії митця у сучасному світі.	4	-	2	2	-	4
Усього за 2 модулем	46	10	20	14	2	62

Усього	90	20	40	26	4	100
--------	----	----	----	----	---	-----

6. Завдання для самостійного опрацювання (денна / заочна форми навчання)

Самостійна робота здобувачів освіти включає ґрунтовніше опрацювання лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, яка передбачає, зокрема, читання й аналіз художніх текстів, опрацювання теоретичного та критичного літературознавчого матеріалу, перегляд рекомендованих відеоматеріалів.

Ефективність самостійної роботи здобувачів освіти викладач виявляє на практичних заняттях, зокрема під час фронтального опитування, бесід, дискусій, дебатів, обговорення проблемних завдань, презентації творчих завдань, аналізу та інтерпретації художніх текстів тощо, і враховує в загальній оцінці за тему.

Теми, які повністю винесено на самостійне опрацювання, включено до змістових модулів та питань підсумкового контролю. Рівень засвоєння здобувачами освіти цих тем викладач виявляє на індивідуальних консультаціях (звіти про самостійно прочитане) та заліку.

Назви тем	Завдання	К-сть год.
ЗМ 1. Тема 1. Творчий шлях Р. М. Рільке в контексті розвитку модерних напрямків ХХ ст. «Сонети до Орфея» – вершина символізму.	✓ Прочитати тексти віршів за виданням: Рільке Р. М. Темні уплаті: Поетичні твори у двох томах / упоряд., приміт. Б. Щавурський; вступ. стаття Є. Волощук. Тернопіль, 2007. Т. 1, 2. ✓✓ Опрацювати вказану літературу за питаннями: - Еволюція творчості молодого Р. М. Рільке. - Формування поета. Збірки 1895-1898 рр. Імпресіоністичні мотиви. «Книга годин» (1905). Тема самотності. Пантеїстичне світосприйняття поета. «Вірші-речі» в «Нових поезіях», предметна пластичність образів та їх символічність. Утвердження зв'язку людини зі всесвітом і безвихідної самотності у світі людей (цикл «За книгою», «Про фонтани», «Споглядання» зі зб. «Книга картин»). - Урбаністична тема у Р. М. Рільке (зб. «Книги годин», «Книга картин», «Нові поезії»). - Філософська наповненість пізньої поезії Р. М. Рільке («Сонети до Орфея» та «Дуїнезькі елегії»). Прагнення до синтезу різних сфер буття («видимого» й «невидимого»). - Поетичне новаторство Рільке. - Особливості символізму у творчості Рільке. Його зв'язок з експресіонізмом. - Зв'язок Р. М. Рільке з різними європейськими культурами. Його місце в австрійській літературі та світовій поезії. ✓✓✓ Підготувати аналіз одного з віршів (усно).	2
ЗМ 1. Тема 4. Творчий шлях Л. Піранделло –	✓ Прочитати тексти новел та драми Л. Піранделло. ✓✓ Опрацювати вказану літературу за питаннями:	2

прозаїка і драматурга. «Нова європейська драма» та драматургія Л. Піранделло. П'єса «Шестеро персонажів у пошуках автора»: філософська проблематика, особливості поетики.	1. Постать Л. Піранделло в контексті модерної епохи: формування митця в умовах кризи романтичного мистецтва та розквіту декадансу. 2. Новелістика та романи Піранделло: зв'язок із веризмом, вияв проєксистенціалістського світогляду. 3. Концепція гуморизму. 4. Еволюція драматургії Л. Піранделло. 5. Драма «Шестеро персонажів у пошуках автора» як інтелектуально-філософська драма: особливості конфлікту, композиції, образів персонажів. √√√ Підготувати аналіз поетики драми (усно).	
ЗМ 1. Тема 5. Б. Брехт та його «епічний театр». «Матінка Кураж та її діти» як зразок поетики «епічного театру».	√ Прочитати текст драми Б. Брехта. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Б. Брехт у контексті модерної епохи. Зв'язок із експресіонізмом. 2. «Епічний театр» Брехта: формування теоретичної концепції драматурга. 3. Драматургія Брехта. Поетика його інтелектуальної драми. 4. Інтерпретація п'єси «Матінка Кураж та її діти» у шкільній практиці викладання в Україні та науково-критична рецепція. 5. Особливості поетики драми «Матінка Кураж та її діти». 5. Вплив брехтівської драматургії на розвиток європейської «нової драми». Значення його концепції «епічного театру». √√√ Підготувати аналіз поетики драми (усно).	2
ЗМ 1. Тема 6. Ю. О'Ніл та американська драматургія 1920-х рр. П'єса «Пристрасті під в'язами» як філософська модерна драма.	√ Прочитати текст драми Ю. О'Ніла. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Традиції американської драматургії і творчість Ю. О'Ніла. 2. «Пристрасті під в'язами» Ю. О'Ніла як соціально-психологічна та філософська модерна драма. 3. Ідейно-конфліктна основа твору. 4. Локальність місця дії і глибина соціального підтексту. 5. Умовність у зображенні персонажів та розвитку конфлікту. 6. Роль символіки та авторських ремарок. 7. Трагедійність розв'язки. Роль відкритого фіналу. 8. Багатство драматургічних форм і пошуки нових засобів виразності у творчості Ю. О'Ніла. √√√ Приготувати відповідь на питання: Чому в американській літературі так пізно з'явилася власна драматургія?	2
ЗМ 1. Тема 8. Поезія Ф. Гарсії Лорки («Поема про канте хондо» та «Циганське романсеро»): фольклорні витoki, ліро-епічний характер, синкретизм образів.	√ Прочитати поему та вірші вказаних книг у перекладах М. Лукаша, Г. Латника, А. Гелескула та ін. Видання: Від Бокаччо до Аполлінера: Переклади М. Лукаша / ред.-упоряд., авт. передм. М. Н. Москаленко. Київ: Дніпро, 1990; Гарсія Лорка Ф. Избранные произведения: В 2 т. Т. 1. Москва, 1986; та ін. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Доля поета.	4

	2. Зв'язок творчості Ф. Гарсії Лорки з традиційною народною поезією Андалузії (зб. «Поема про канте хондо»). 3. Особливості жанру поеми та його витоки. 4. Синкретизм образів. Характер та зміст образних мотивів. 5. Циклічність побудови збірки. Закономірності композиції циклів. 6. Ритмічні особливості збірки. 7. «Циганське романсеро» - вершина ліро-епосу Лорки про іспанський народ. 8. Злиття оповідного (балади-романсу) й ліричного жанрів у циклі. 9. Особливий світ образів. Виявлення міфічно-фольклорних мотивів та сюжетів. 10. Соціальні мотиви (з сучасного життя Іспанії) та центральні мотиви свободи і смерті. Трагічність світосприйняття. 11. Епічний характер збірки. 12. Значення новаторства Ф. Гарсія Лорки в іспанській та світовій поезії. ✓✓✓ Підготувати висновок про переклад одного з циклів поеми або одного з романсів Ф. Гарсії Лорки (усно).	
ЗМ 1. Тема 12. Екзистенціалістська драма: А. Камю, «Калігула».	✓ Прочитати п'єсу «Калігула». ✓✓ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. «Калігула» А. Камю як інтелектуальна драма. 2. Композиційна побудова драми та розвиток головного конфлікту. 3. Протистояння Калігули й Хереа (дія 3, сцена 6), Калігули й Сціпіона (дія 2, сцена 14), Калігули й Кезонії (дія 4, сцена 13); їх значення у розвитку головного конфлікту (сцена 1 у 4-й дії). 4. Умовність образів-персонажів п'єси, умовність місця і часу подій. 5. Філософська навантаженість діалогів та монологів, ускладненість стилю. 6. Ідейний зв'язок п'єси «Калігула» з романом «Чужий». ✓✓✓ Підготувати порівняння драм А. Камю «Калігула» та Ж. П. Сартра «Мухи» (усно).	2
ЗМ 2. Тема 14. Література «втраченого покоління». Роман Е. М. Ремарка «На західному фронті без змін» у контексті модерної прози.	✓ Прочитати роман Е. М. Ремарка та твори інших представників «втраченого покоління» (за вибором). ✓✓ Опрацювати вказану науково-критичну літературу за питаннями: 1. Місце роману Е. М. Ремарка «На західному фронті без змін» у літературі модерної доби. 2. Роман Ремарка як голос «втраченого покоління». 3. Особливості поетики роману. 4. Вплив Е. М. Ремарка на розвиток післявоєнної прози. ✓✓✓ Підготувати порівняння романів Ремарка та відомих авторів «втраченого покоління» (усно).	4
ЗМ 2. Тема 18. Сатиричний роман у чеській літературі міжвоєнного часу (Я. Гашек, «Пригоди бравого	✓ Прочитати вказані романи чеських письменників. ✓✓ Опрацювати вказану науково-критичну літературу за питаннями:	8

вояка Швейка» – К. Чапек, «Війна з саламандрами»).	1. Історія створення роману «Пригоди бравого вояка Швейка», зумовленість деяких його особливостей умовами створення. Автор у романі про Швейка. 2. Художня своєрідність роману Я. Гашека: а) специфіка сюжету і композиції (нанизування вставних історій на стержневий мотив подорожі); б) особливості оповіді (прийом авторської маски); в) типовість сатиричних образів; Швейк як універсальний образ; г) стильові особливості роману, використання прийомів гумору, карикатури, гротеску. 3. Історія створення роману «Війна з саламандрами»: соціально-історичний фон та літературна традиція, що зумовили його появу. 4. Сюжетно-композиційні та жанрові особливості роману К. Чапека: а) своєрідність паралельних сюжетних ліній; б) вставні елементи сюжетної конструкції та принцип монтажу; в) роль стилізації в побудові оповіді; г) вияв авторської позиції; відкрита розв'язка роману; д) особливості жанру (науково-фантастичний, сатирично-філософський чи роман-антиутопія?). 5. Спрямування сатири в романах Я. Гашека і К. Чапека. 6. Сатиричний чеський роман у контексті доби модернізму (проблема творчого методу чеських сатириків Я. Гашека та К. Чапека). ✓✓ Занотувати питання для обговорення самостійно прочитаних творів у читацькому щоденнику. ✓✓✓ Знайти публікації про чеських письменників в Інтернеті та підготувати огляд.	
ЗМ 2. Тема 24. Лірична проза А. де Сент-Екзюпері («Планета людей»).	✓ Прочитати твори А. де Сент-Екзюпері. ✓✓ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Місце роману «Планета людей» у творчості А. де Сент-Екзюпері. 2. Основні тематичні лінії розвитку образних мотивів та проблематика твору. 2.1. Основний конфлікт, його філософсько-етичне звучання. 2.2. Проблема вічного і минулого. 2.3. Проблема життя і смерті. 2.4. Проблема героїчного і трагічного. 2.5. Проблема істинних і фальшивих цінностей. 3. Система образів та особливості оповіді. 3.1. Автобіографізм роману й особливості образу автора-оповідача. «Космічність» світосприйняття. 3.2. Способи вираження авторської позиції. Ставлення автора до людей. 3.3. Система образів-лейтмотивів. Значення образу Землі. 3.4. Образні паралелі і ремінісценції. 4. Жанрово-композиційні особливості роману «Планета людей». 4.1. Ідейно-композиційна роль посвяти та заголовка.	4

	4.2. Особливості «вільної» композиції. Композиційний стрижень. 4.3. Ретроспекції та «відступи» в композиційно-оповідній структурі. 5. Гуманістична спрямованість роману А. де Сент-Екзюпері. √√√ Знайти публікації про письменника в Інтернеті та підготувати інформацію про них.	
ЗМ 2. Тема 26. Екзистенціалізм у французькій літературі: А. Камю, «Чужий».	√ Прочитати твори А. Камю. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. А. Камю і французький екзистенціалізм. 2. Своєрідність композиції та конфлікту в романі «Чужий». 2.1. Смісл назви роману – смісл конфлікту. 2.2. У чому доцільність поділу роману на дві частини? Принцип «кривого дзеркала» в архітектоніці твору. 3. Сміслове наповнення розв'язки. 4. Образ Мерсо, його ідейно-художнє навантаження. Місце інших героїв твору у визначенні його філософського підтексту. 5. Система екзистенціалістських постулатів у романі «Чужий» (розуміння сенсу буття, смерті, людського відчуження, свободи, стосунків людини і суспільства, суспільної моралі, належного людині права вибору). √√√ Занотувати питання для обговорення самостійно прочитаних творів у читацькому щоденнику.	4
ЗМ 2. Тема 27. Роман Дж. Орвелла «1984»: антиутопія чи сатира?	√ Прочитати роман Дж. Орвелла. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Огляд творчого шляху Дж. Орвелла. 2. Місце роману «1984» у творчій спадщині Дж. Орвелла. Історія публікації. 3. Жанрові особливості роману. Антиутопії, фантастичні, сатиричні риси. 4. Зображення тоталітарного суспільства. Конфлікт людини із Системою. 5. Образи персонажів та конфліктний розвиток. Особливості розв'язки та її значення. 6. Причини популярності роману та його актуальність. √√√ Підготувати порівняння роману Орвелла з іншими відомими антиутопіями (усно).	3
ЗМ 2. Тема 29. Роман Г. Гессе «Гра в бісер» як метафора ролі мистецтва й духовної місії митця у сучасному світі.	√ Прочитати твори Г. Гессе. √√ Опрацювати вказану літературу за питаннями: 1. Огляд творчого шляху письменника Г. Гессе. 2. «Інтелектуальний роман» (Т. Манн) «Гра в бісер» Г. Гессе у контексті модерної прози ХХ ст. 3. Ідейно-художня структура роману «Гра в бісер». 3.1. Двополюсність буття як основна ідея філософської концепції Гессе та основний стрижень конфлікту в його творах. 3.2. Притчеподібна сюжетна основа та дидактизм розв'язки. 3.3. Діалектика боротьби двох первнів у системі образів, у розвитку лейтмотивів.	4

	3.4. Митець і мистецтво як опора існування світу в майбутньому – головна ідея «Гри в бісер». 3.5. Критика «фейлетонної епохи» – сатиричне зображення сучасного світу. 3.6. Ідилія та утопія як жанрові параметри художньої структури роману «Гра в бісер». 4. Закономірність успіху роману в період холодної війни та його сучасне прочитання. ✓✓✓ Підготувати порівняння роману Гессе з іншими відомими філософськими романами (усно).	
Усього годин		36

Методичні рекомендації до виконання завдань для самостійного опрацювання:

1. Виконання завдань здобувачами освіти здійснюється з дотриманням принципів академічної доброчесності, неприйнятності списування, використання чужих ідей та думок та запобіганням академічного плагіату, формуванням академічних цінностей та академічної культури усіх учасників навчального процесу.
2. Тексти для індивідуального читання здобувач обирає самостійно зі списку рекомендованих творів світової літератури і може читати в перекладах або в оригіналі.
3. Критеріями оцінки виконаної роботи є:
 - обсяг та адекватне розуміння прочитаного, здатність самостійно його інтерпретувати, спираючись на поняття літературознавчого дискурсу, вживаючи відповідні терміни;
 - логічність та послідовність подання матеріалу, точність визначень теоретичних понять;
 - здатність бачити окремі тексти в контексті історії зарубіжної літератури певних періодів, порівнювати з іншими текстами (зокрема з української літератури);
 - знання науково-критичної літератури про прочитані тексти та письменників;
 - дотримання принципів академічної доброчесності.

IV. Політика оцінювання

Навчальний процес та контроль його результатів здійснюється згідно з [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Поточний контроль здійснюється викладачем на практичних заняттях упродовж семестру.

Поточне оцінювання включає перевірку рівня знань здобувача при виконанні різного виду завдань на практичних заняттях та завдань для самостійної роботи. Максимальна кількість балів за поточний контроль після вивчення теоретичного та практичного матеріалу усіх змістових модулів складає 40 балів.

Увесь освітній процес, контроль його результатів повинен відбуватися на засадах чесності, справедливості, відповідальності за результати своєї роботи, довіри до усіх учасників дидактичного процесу, об'єктивності оцінювання, толерантності, соціальної та гендерної рівності (детально за покликанням: [Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)).

Здобувач повинен систематично відвідувати практичні заняття з курсу, не запізнюватися, аби не переривати роботу викладача та своїх колег, не симулювати поганий стан здоров'я під час проведення модульних робіт, заліків, екзаменів і под. Завдання, творчі проєкти тощо слід подати на перевірку у визначений викладачем час, оформивши відповідно до вимог, що ставляться до такого виду робіт.

З інформацією про поточне та підсумкове оцінювання можна ознайомитися на сайті Університету ([деталі за посиланням](#)).

Самостійна робота здобувача є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Навчальний матеріал курсу, передбачений для засвоєння у процесі самостійної роботи, виноситься на поточний і підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється викладачем на завершення змістового модуля. Відсутність здобувача на модульній контрольній роботі оцінюється у нуль балів. Повторне складання модульного контролю можливе за умови його відсутності на МКР з поважної причини. Максимальна кількість балів – 60.

Для оперативної комунікації з освітнього компонента для розміщення матеріалів та завдань до курсу використовується платформа Moodle <http://194.44.187.60/moodle/>, а також для ефективного освітнього процесу в умовах змішаного або дистанційного навчання функціонує Viber-спільнота, лекційні і практичні заняття проводяться на основі електронного сервісу Zoom.

«[Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#)» урегульовує процедуру визнання результатів формальної, неформальної, інформальної освіти. Відповідно до пункту 3.3 цього положення, «визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті», дозволяється для освітніх компонентів, викладання яких за навчальним планом ОПП починається з другого семестру.

Академічна доброчесність. Основні параметри академічної доброчесності включають такі позиції: висловлення власних міркувань із певних питань із посиланням на легітимні академічні джерела (статті в наукових часописах, які мають друковані версії, та затверджені відповідними інституціями); чітка диференціація власних поглядів та позицій інших дослідників, оригінальне та самостійне виконання запропонованих завдань, запобігання проявам різних форм академічного плагіату (списування, фальсифікація фактів, кількісні та якісні маніпуляції), двостороння комунікація з питань якості й доцільності контенту та форм контролю. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#).

Відвідування занять. Якісне засвоєння навчальних матеріалів курсу передбачає систематичне виконання самостійної роботи та присутність на лекційних і практичних заняттях, попереднє ознайомлення із матеріалами окремих тем і підготовку до виконання завдань певного типу (презентації, фронтальне опитування). У будь-якому випадку здобувачі зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

Форма підсумкового контролю успішності здобувача – залік, що має форму усної відповіді на питання за змістом курсу. На заліку можна отримати максимум 60 балів.

Деталі щодо реалізації елементів дуальної освіти подано за посиланням [Положення про підготовку здобувачів освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти](#).

Будь-які конфліктні ситуації щодо оцінювання вирішують відповідно до «[Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#)».

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль успішності – екзамен, що має форму усної відповіді за змістом курсу. Здобувач освіти може отримати підсумкову оцінку і не складати іспит, якщо упродовж семестру він набрав 75 і більше балів. Якщо сума балів за поточне оцінювання та модульний контроль менша 75, екзамен обов'язковий. Підсумкова семестрова оцінка у випадку складання іспиту визначається як сума поточної семестрової та екзаменаційної оцінок у балах. Форма проведення іспиту: усна відповідь на відкриті запитання. Якщо здобувач освіти не склав іспит із першого разу, то має можливість повторно скласти його ще двічі: один раз викладачеві, другий – комісії.

Сумарна кількість балів, яку здобувач отримує за 100-бальною шкалою, визначає його підсумкову оцінку і відповідає визначенням: відмінно, дуже добре, добре, задовільно, достатньо, незадовільно з можливістю повторного складання.

Орієнтовні питання на екзамен:

1 модуль

1. Пошуки ідеалу світової гармонії в ліриці Р. М. Рільке («Книга годин», «Книга образів», «Сонети до Орфея», «Дуїнезські елегії»).
2. Експресіонізм як течія у світовому мистецтві. Основні мотиви лірики експресіоністів.
3. Екзистенціалістська інтелектуальна драма (А. Камю, «Калігула»; Ж.-П. Сартр, «Мухи»).
4. Ю.О'Ніл і становлення американської драматургії.
5. Світоглядна й творча еволюція Б. Брехта. «Епічний театр» у світовій драматургії.
6. «Поетичне відродження» в США. Творчість Р. Фроста (або К. Сендберга, Е. Л. Мастерса, Е. Робінсона чи ін. – за вибором).
7. Т. С. Еліот – поет і теоретик модернізму. Вираження кризи свідомості й культури у творчості Еліота («Безплідна земля», «Порожні люди»).
8. Особливості поетики в ліриці Ф. Гарсії Лорки. Своєрідність драматургії Ф. Гарсії Лорки.
9. Новаторський характер новелістики та драматургії Л. Піранделло.
10. Дадаїзм та сюрреалізм як авангардні угруповання у першій половині ХХ ст.
11. Творча еволюція П. Елюара (або Л. Арагона, Ж. Превера) у контексті модерної літератури Франції.
12. Польська поезія міжвоєнного часу. Ю. Тувім та «скамандрити» (або Л. Стафф, Ю. Пшибось).

2 модуль

1. Література «втраченого покоління» у Франції, Німеччині, Англії, США. (Е. М. Ремарк, «На Західному фронті без змін» або ін. роман за вибором – особливості поетики).
2. Сатиричний роман Я. Гашека «Пригоди бравого вояка Швейка». Швейк як вічний образ у літературі.
3. Модерністська психологічна проза у Франції в міжвоєнний період (Ф. Моріак, А. Жід). Своєрідність психологізму у прозі М. Пруста. Поетика «потіку свідомості» у прустівському варіанті.
4. «Гомоцентрична» проза А. де Сент-Екзюпері. Проблема «земля і людина».
5. Екзистенціалізм у французькій та світовій літературі. Роман Ж.-П. Сартра «Нудота» (або новели зі зб. «Мур»). Проблема людини і суспільства.
6. Екзистенціалістський світогляд у романі А. Камю «Чужий».
7. Своєрідність світобачення і його художнього вираження у творчості Ф. Кафки.
8. Ідейно-тематичні мотиви й особливості структури у новелах та романах Т. Манна.
9. Філософський роман К. Чапека «Війна з саламандрами». Сатиричне спрямування. Новаторство художньої структури.
10. Поетика роману Д. Джойса «Улісс»: «потік свідомості», деестетизація зображуваного, міфологічні паралелі й алегорії тощо. «Психологічна школа» в англійській літературі 1920-30-х рр.: В. Вульф, Д. Г. Лоуренс – за вибором.
11. Роман-антиутопія в літературі ХХ ст. (К. Чапек, О. Гакслі, Дж. Орвелл).
12. Розвиток реалістичних тенденцій в американській прозі ХХ ст. (Т. Драйзер, Д. Стейнбек – за вибором). Американська новела у 1920-30-і рр. (Ш. Андерсон, Е. Гемінгвей, В. Фолкнер – за вибором).
13. Поетика і стиль прози В. Фолкнера (або іншого американського прозаїка). Домінантні теми і конфлікти. Універсальність психологічно-моральних проблем, поставлених на матеріалі з життя американського Півдня / іншого регіону.
14. Польська проза міжвоєнного періоду (Я. Івашкевич, З. Налковська, В. Гомбрович, Б. Шульц – за вибором).

Шкала оцінювання (екзамен)

Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS		
	Лінгвістична оцінка	оцінка	пояснення
90 – 100	Відмінно	A	відмінне виконання
82 – 89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75 - 81	Добре	C	загалом хороша робота

67 -74	Задовільно	D	непогано
60 - 66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1 – 59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

**Твори для самостійного читання (обов'язкові – для практичних занять –
і для додаткового читання за вибором)
(Знаком* помічені додаткові твори)**

- Анрі Барбюс*, роман «Вогонь».
- Еріх Марія Ремарк*, роман «На Західному фронті без змін» (або: Річард Олдінгтон, роман «Смерть героя»*)
- Ярослав Гашек, роман «Пригоди бравого вояка Швейка».
- Райнер Марія Рільке, поезії.
- Марсель Пруст*, «У Сванову сторону» (або ін. із романів циклу «У пошуках утраченого часу»; або: Андре Жід*, романи «Іммораліст», «Фальшивомонетники»; або: Франсуа Моріак*, роман «Дорога в нікуди», повість «Мавпуля»).
- Поль Елюар*, Луї Арагон* або Жак Превєр*, поезії.
- Джеймс Джойс*, роман «Улісс», новела «Джакомо Джойс».
- Томас Стернз Еліот*, поеми «Безплідна земля», «Порожні люди».
- Луїджі Піранделло*, роман «Блаженної пам'яті Маттіа Паскаль», новели «Легкий дотик», «Співай-Псалом», «Світло і п'тьма», «Пастка», «Ну добре», «Подих» та ін. за вибором; п'єса «Шестеро персонажів у пошуках автора».
- Роберт Фрост, Карл Сендберг, поезії (або поетичні твори Едвіна Робінсона, Едгара Лі Мастерса, Ленгстона Г'юза, Езри Павнда)*.
- Франц Кафка, новели «Перетворення», «У штрафній колонії», роман «Процес» (або ін. роман).
- Вірджинія Вулф*, роман «До маяка» (або ін. з її романів; або: Девід Герберт Лоуренс*, роман «Коханець леді Чаттерлі»).
- Томас Манн*, новели «Трістан», «Смерть у Венеції», «Маріо і чарівник», роман «Доктор Фаустус».
- Федеріко Гарсія Лорка, «Поема про канте хондо», «Циганське романсеро», драма «Криваве весілля»*.
- Бертольд Брехт, п'єси «Матінка Кураж та її діти», «Добра людина з Сезуану»*, «Життя Галілея»*.
- Джон Стайнбек*, роман «Грона гніву» (або: Теодор Драйзер*, «Американська трагедія»).
- Ернст Гемінгвей*, новели, роман «Прощай, зброє», повість «Старий і море».
- Шервуд Андерсон*, новели «Руки», «Сила Божа», «Вчителька», «Смерть у лісі».
- Вільям Фолкнер, романи «Світло в серпні»*, «Галас і шал»*, новели «Троянда для Емілі», «Персі Грім», «Ведмідь»* та ін.
- Антуан де Сент-Екзюпері, «Планета людей», «Маленький принц».
- Жан-Поль Сартр*, зб. новел «Мур», роман «Нудота», п'єса «Мухи»*.
- Альбер Камю, роман «Чужий», трактат «Міф про Сізіфа»*, п'єса «Калігула», роман «Чума»*.
- Карел Чапек, роман «Війна з саламандрами».
- Джордж Орвелл, роман «1984» (або: Олдос Гакслі, роман «Чудовий новий світ»*).
- Юджін О'Ніл, п'єса «Любов під в'язами».
- Леопольд Стафф*, Юліан Тувім*, Юліан Пшибось*, Владислав Броневський* – поезії.
- Зоф'я Налковська*, роман «Межа» (або: Ярослав Івашкевич*, повісті і новели; Вітольд Гомбрович*, роман «Фердидурке»).
- Бруно Шульц*, «Цинамонові крамниці», «Санаторій під клепсидрою».

VI. Рекомендована література

Підручники та посібники:

- Колошук Н. Г. Історія зарубіжної літератури XX століття: у 2 ч. Частина 1: Модерна доба: навч. посіб. для закладів вищої освіти. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2023. 520 с.
- Денисова Т. Історія американської літератури XX століття: навч. посібник. Київ, 2012.
- Історія зарубіжної літератури XX ст.: навч. посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ, 2010.
- Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
- Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник. Київ, 2010.
- Bossy, Michel-André. Artists, Writers, and Musicians: An Encyclopedia of People Who Changed the World. Westport, Connecticut: Oryx Press, 2001. URL: <https://archive.org/details/artistswritersmu0000unse>
- Curlie. Arts. Literary. Periods and Movements. Modernism. URL: https://curlie.org/Arts/Literature/Periods_and_Movements/Modernism/
- Literary modernism. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Literary_modernism

Періодичні фахові видання:

- Всесвіт: фаховий журнал світової літератури. Київ: Видавничий дім «Всесвіт». URL: <http://vsesvit-journal.com>
- Всесвітня література в сучасній школі: щомісячний науково-методичний журнал. ІВА «Освіта України». 2011 2020. URL: <https://www.ra-ou.com.ua/index.php?id=6>
- Всесвітня література в школах України: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. Київ: Педагогічна преса. URL: <http://lib.pedpresa.ua/category/zhurnali/naykovo-metodichni-zhyrnalu/vsesvitnya-literatura-v-shkolah-ukrayini>
- Зарубіжна література в школах України: науково-методичний журнал. Київ: Антросвіт. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/zlvsh/index
- Зарубіжна література: науково-методична газета. Київ: Шкільний світ. URL: http://www.osvita.ua/sw_press/newspapers/zlg/
- Зарубіжна література в школі: практичний журнал для вчителя світової літератури. Харків: Основа.
- Слово і Час: науково-теоретичний журнал. Київ: Національна академія наук України, Інститут літератури імені Тараса Шевченка, Національна спілка письменників України. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal>

Навчальні програми:

1. Навчальні програми для 5-9 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
2. Навчальні програми для 10-11 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Сайти бібліотек:

- Державна бібліотека України для юнацтва. URL: <http://www.4uth.gov.ua/>
- Національна бібліотека України для дітей. URL: www.chl.kiev.ua/
- Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://www.nplu.org/>
- Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література). URL: <http://ukrlib.com>
- Бібліотека українського центру. URL: <http://ukrcenter.com>

Додаткова література (монографії, розвідки)

- Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів, 2001.
- Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / пер. з англ. під загальною редакцією Р. Семківа. Київ, 2007.

- Ісаєва О. О. Вивчення літератури в цифрову епоху: про реалії сьогодення і перспективи в майбутньому. Всесвітня література в школах України. 2016. № 1 (415).
- Ісаєва О. О. Вивчення літератури під час гібридної війни. Зарубіжна література. 2017. № 21 (774).
- Клименко Ж. В. Формування компаративістської компетентності учнів у процесі вивчення світової літератури. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2011. № 6.
- Ковбасенко Ю. І. Літературний канон і курикулум літературної освіти: світовий досвід і український шлях (ч. I – світовий досвід). Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2011. № 9.
- Ковбасенко Ю. І. Поглиблене вивчення літератури і новітні педагогічні вимірювання. Вітчизняна філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення. Вип. 5. Черкаси, 2015.
- Ніколенко О. М. Компетентнісний підхід до викладання зарубіжної літератури. Зарубіжна література. 2016. № 6. С. 4–9.
- Стайн Дж. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці: пер. з англ.: у 3 кн. Львів, 2003.
- Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія / за заг. ред. Д. С. Наливайка. Київ, 2009.
- Literary Modernism. BBC Radio 4 discussion with John Carey, Laura Marcus and Valentine Cunningham (In Our Time, April 26, 2001). URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p00547fv>

Енциклопедії, словники

- Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова. Чернівці, 2011.
- Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах / автор-укладач Ю. І. Ковалів. Київ, 2007.
- Методика викладання літератури: термінологічний словник / А. Л. Ситченко, В. І. Шуляр, В. В. Гладишев; за ред. А. Л. Ситченко. Київ, 2008.
- Професія – вчитель літератури: Словник-довідник / упоряд. Т. Чередник. Тернопіль, 2009.
- Словник художніх засобів і тропів / автор-укладач В. Ф. Святовець. Київ, 2011.